

Toplumsal Düşünce Enstitüsü

Tartışma Notu

TN-Teo/14-001

20 Ocak 2014

Hazırlayan: Önder İskender ÖZTURANLI

Köhnemiş Bir Kavga'dan Türkiye İçin Bir Gelecek Çıkar mı?

*O halde adil olan orantılı olan, adaletsiz olan ise orantılı olana aykırı
olandır. Aristoteles, Nikhamakos'a Etik*

Klişe haline gelmiş bir cümle ile başlamayı tercih edeceğim: Siyasal adalet, ya da onu temsil ettiği düşünülen toplumsal adalet, kuvvetler ayrılığı ile pekişir. Ama her bir kuvvet nedir? Esasında neyi sağlamak için vardır? Neden böylesi kuvvetlere ihtiyaç duyulmuştur? Adalet Hukuk'un önünde midir? Etik Politika'nın yada yasaların önünde midir? Bunlar, uzun vadede, genelde Yasama'yı yapan veya yürütenler ile yargı arasında olduğunda hatırladığımız, esasında toplumun genel oranına yaklaştıramadığımız, hiç de yaklaşamadığımız bir yerde bütün akışı belirleyen asıl çatlaktaki tartışmalardır. O çatlak bizim boylu boyunca yaşadığımız, yapıp ettiklerimiz, ekonomik faaliyetlerimiz, sosyal rollerimizdir.

Türkiye'de, bu çatlaklar nicedir zorlanmakta, ilk etapta doğrudan yada yasal müdahale olmadığı zamanlarda bile zedelenmektedir. İktidar bu aktivasyon alanına müdahale etmek istiyor ya da müdahale etmek ister gibi bir görüntü veriyor. İkisi arasında pek de bir fark yok aslında. Peki ama neden? Asıl soru burada gizli bu "güç zehirlenmesi" "iktidar kirlenmesi" veya "ideolojik-dini referanslar"dan çok daha derin ve karmaşık bir noktada düşünmemizi zorunlu kılıyor. Buna ihtiyacımız var. Tabloyu daha net görmek zorundayız

Zaten, günümüz insanı, modern hayatın zorlukları veya serbesiyeti içinde, işliklerden evlere dek bölünmüşlüklerle yaşayan, sosyal mobilite ve internet ile kaygan, akışkan bir dünyada daha çetin ama daha yaratıcı bir yaşam sınavında. Hayli uzun zamandır, toplumun hele günümüzde farklılıklar ve fragmanlara ayrılarak yaşamak zorunda kalan bu çeşitliliğimizin bir "yüce amaç" adına, Egemenin temel söylemi ile "istikamet"ini belirlemiş veya belirlemek zorunda bırakılmış olması, asıl kıskaçyeri. Burası çok önemli, yenibirtoplumsalsözleşmeyi, bizleri yeniden bir araya getirecek hikayenin özü de burada gizli; hakim dil ne kadar baskı altına da alsın, hayatın doğal çatlaklarında birikiyor.

İstikamet sözü önemli, çünkü düz bir çizgiyi anlatıyor, Erk sahibi ile onun dünyaya ve topluma bakışı arasında çizildiği varsayılan hayali bir düz çizgi bir doğru'dan söz ediyoruz. Gerçekte olmayan, bazı yakınlıklar ve İktidarın uygulanmasındaki felsefi boşluk yüzünden türetilmiş bir istikamet, bir yön bu. Foucault'dan beri biliyoruz ki "İktidar sahip olunan değil, hergün yapıp edilen bir şey, statik değil dinamiktir." İktidarın bir söylemler bütünü ile aktif

hale getirilerek yaşamak zorunda olduğu, hergün kurulup yeniden yıkıldığını da, gene oradan biliyoruz.

Tarihin Tesellisi

Sorun, sadece tayin edilmiş bir istikametın zoraki dayatması da değil esasında. Bu kolaylıkla karşı çıkılan bir argüman. Nitekim, iktidar temsilcileri bunu Uluslararası arenada sık sık kullanıyorlar. Sorun,daha çok her yerde; ekonomik büyüklüklerden, hukuk ve teknik dönüşümlere, Kent ve altyapı bazında ise kontrol edilmemiş bir sürekli icraat patlamasına, 2023 gibi bir idealize edilmiş hayali tarihe dayanmasında gizli. Bu ütöpik steril hal için her yol mazur, makul ve mübah görünüyor, insani kirliliklerbile bu yüceltilmiş yanlışlık adına kapatılıyor, yada kapatılması isteniyor.

Tarihin böyle bir teselliği Türkiye’yi yönetenlere vermeyeceği aşıkâr görünüyor. Ama alternatif siyasi oluşumlara ve Sol’a her zamanki eriyip gitme ile oluşan kolay bir iktidar fırsatı değil, tam tersine, yaratılmış algıdan dolayihayli zor bir siyasal söylem ve eylem çabası gerekiyor.

Çok doğaldır ki, bu hakim dilin oluşumuna steril ve baskıcı bir ütopyaeshlik ediyor. Baskıcı olması, hem realitede olmayan bir yüceltilmiş söylem’edayanmasından, hem de herkesin buna inanmak zorunda olmasınabağlı.Giderek bu oyuna katılmak istemeyenler, yeri, zamanı ve tonlarına göre değişen ama aynı yola katılmadığı için aşağıda durdukları varsayılan bir dille eleştiriliyor,“oyunbozan” olarak niteleniyorlar. Bu tonlamalar arasında ”memlekete bir çivi çakmamış beceriksizlikten”, “komploculuğa”, “darbecilikten” “geri kafalılığa” hatta “hain”liğe ve son kavgada gördüğümüz gibi “kumpas”çılığa dek giden bir dizi tanımlama ile “ekip”e dahil olmayan herkes dışarıda bırakılıyor. Haliyle bu dili bir yere doğru toplama, orada temerküz etme, orada kendi kendine güçlenme amacı taşıyor. Üstelik siyasal iddialar bir bir yıkıldıkça, uluslararası politikada çetrefil yollara girildikçe, özgürlük ve demokrasi ortamından taviz veren taktik ayarlar yerleştikçe, bu dil daha da katılışiyor.

Bu yeni baskı dili aslında ötekini tanımlamaktan çok kendisini tanımlıyor, bir iktidar olarak tam da orada kendi kendisini yeniden yeniden icra ediyor;genelde geniş toplum kesimleri henüz farkında olmasalar da, bu dil genişledikçe, esnedikçe dahada güçleniyor.Bu yaklaşımın, güçlendiğini zannederek, kendi üstüne kapanan, referansı sadece kendisiolan birkonuşma şekli olduğunu açıkça görüyoruz. Ancak bu uslup bütün toplumu kaplıyor, derinlerine sınıyor.

En basit konulardan en karmaşık ülke meselelerine dek yukarıdan aşağıya bir tanzimi sürekli onayan, ilerlemesini sadece bu tanzim halinin tepeden aşağıya rasyonel hale getirilmesinde bulan bir dil bu. Kendisinden başka hiçbir gücü de yok aslında. Medyadaki köşe yazarları, TV yorumcuları, düşünce kuruluşlarına serpiştirilmiş kof aktörlerin minimalbir hokkabazlık içinde sürekli bu dili doğrulamalarında yadırganacak birşey de yok aslında.Çünkü bu, sürekli kendine referans vermezse tükenecek bir dil.

Servetin Dağılımı

Ancak bu sadece bir dilin kendi üstüne kapanması değil. Bu kopuş, sadece kendi adamlarıyla çalışmayı, kendi sosyal ve ekonomik aktörlerine devlet işlerini vermeyi, kanun ve düzenlemeleri kendisi gibi olmayanların hilafına kullanmayı da beraberinde getiriyor. Yüceltilmiş Dil'in kolaylıkla eriştiği, çoğunluk adına aldığı velayeti giderek idari, ekonomik ve siyasal alanda hem bireysel hem de sosyal aktörlerin daha fazla dışarıda kalmasına yolaçan bir sisteme dönüştürüyor. Birey bazında eşitliksiz, toplum bazında adaletsiz bir yönetime doğru hızla evriliyor. Burası önemli çünkü bugüne dek ucuz döviz-düşük faiz, emlak ve bina fiyatlarındaki yükselişle köpüklenen bir ekonomik büyüme sadece belirli kesimlere, katmanlara doğru çalıştığı için toplumdaki Adalet duygusu kayboluyor.

Bir toplumun hayatında, orta vadede, Adaletsizlik kuşkusuz ki yoksulluk getirir. Daron Acemoğlu ve James Robinson'un, iki yıl önce çıkan ama Türkçeye daha yeni çevrilen, "Ulusların Düşüşü: Güç, Zenginlik ve Yoksulluğun Kökenleri" adlı benzersiz kitabında andığı noktalara dikkatinizi çekmek istiyorum burada. "Devletler gibi ülkeler, yurttaşları gücü elinde tutan elitleri devirdikleri ve siyasal hakların çok daha yaygınlaştırıldığı, hükümetin yurttaşlara karşı sorumlu ve duyarlı olduğu, geniş halk kitlelerin ekonomik fırsatlardan yararlanabildiği bir toplum yarattıkları için zengindirler." Dahası Acemoğlu, Mısır ve İngiltere arasındaki farkın nedenini de buraya bağlıyor. Sanayi Devrimi'nin sadece bir makinalaşma değişimi değil, bir servet paylaşımı talebi, yaratılan yenikatmanlara Aristokrasiden daha eşitlikçi servet dağılımı getirdiği için bir ülkenin kalkındığını amprikolarak gösteriyor da.

AKP İktidarı, Servetin kendilerinden önceki dönemlerde eşitliksiz paylaşıldığı tezi ile iktidara geldi. Bu, kendilerini iktidara taşıyan en güçlü argüman olarak uzun süre geçerliliğini korudu. İktidar bu anlayışını, dini ve siyasal referanslara dayalı olarak kendi kitlelerini dışarıda bırakılarak Türk Ekonomisinin seçkin bir azınlığa zoraki teslim olduğu iddiası ile beslemeyi sürdürdü. İlk yıllarındaki zoraki dengenin giderek kaybolması karşısında, büyümenin pastasını artık tamamen kendi katmanlarına üleştiren bir yol izlemeye başladı.

Son zamanlarda, ortalıkta telaffuz edilen parasal büyüklüklerin sistemin kendisini döndürmeye, dönüştürmeye başlamış olmasının doğal karşılanması gerektiğini, bunda şaşırarak bir şey olmadığını düşünüyorum. Başlangıçta, Sistemin belirli aktörlere doğru kayırılma sürecinin elbette bir marjı vardı ve diğer aktörler henüz Sistemin tamamen dışarı çıkarılmamışlardı. Ancak mevcut iktidar son zamanlarda, kendisini sistemin tek sahibi, tek karar vericisi, hatta patronu gibi görmeye başlayıp, bütün yapıyı yeniden düzenlemeye başlayınca, yani sistem bir tarafa doğru aşırı büyüyüp oraya doğru ağırlığını verince, bu sistemin dokusuna yerleşmiş eski bir müttefik şöyle sertçe bir tepki gösterdi. Bugün adına Cemaat denilen bu yapı, öyle görünüyor ki yakın zamanda toplumsal hayattan olmasa da devletten tasfiye edilecektir. Ancak adaletsizlik sürdürüldüğü bu sistemde başka adayların çıkacağı aşikar. İnsanlık tarihi bunun örnekleri ile dolu.

Öte yandan, adına Cemaat denilen oluşumda aslında toplumsal düzenlemeyi, aynı tanzimi, aynı katılmış dil daha ezoterik olarak savunan bir yapı. Dolayısıyla, çok eski dönemlere dayanan bu tanzim pratiklerini, bir tür "dinsel arınmışlık"-mükemmeliyetçi eğitim

ikiliği ile, bir Altın Nesle dayandırmakta. Sürekliyönetici olma adayı ve iddiası ile toplumu düzenlemeye çalışan bu dinsel elit, ile iktidarın tanzim edici Dili'nin yani iki köhne anlayışın Devlet içinde karşılaştıklarında çatışmalarını neredeyse imkansız olacaktı. Aradaki fark dünyasal bozulmanın niceliği o kadar.

Çıkış?

Bütün bu kavganın içinde "Beyaz Türkler"nin, liberal ve sol kesimlerin vs.tamamen oyun dışı kalmalarına dikkat çekmek istiyorum. Türkiye insanı, bu iki kadim ve ütöplast anlayışa sıkışıp kalamaz. Veya her iki grup ile olan siyasal kavgası yüzünden bu mücadeleyi teslim olmuş bir şekilde, ringin kenarında izleyip,kendini bir fırsat tuzağı arayışı içinde bulamaz.

Türk toplumunun geleceği,artık yıpranmış ütöplastı ile zoraki kurulan icbar dili ile AKP ve steril-elitist kapalı sürekli bir ara rejim hali öngören Cemaat arasına sıkışamaz. Bu mücadelenin mutlak bir mücadele olduğu toplumun üstüne iyice daralmış bir hayalgücü ile çöreklenmemeli.

Türkiye'de Sol'da yer alan tüm demokrat ve özgürlükçü kesimlerin, hatta Merkez Sağ'da kendini bu tanım içinde gören bütün yurtsever unsurların savaşıan iki aktörün bu totaliter dillerine teslim olup, biri veya diğeriinin terkisinde olmasını kabullenmeleri kabul edilemez.

Acilen yeni bir Toplumsal Sözleşme üzerine çalışıyor olmamız gerekiyor. Çözüm budur, Hedef budur. Servetin yeniden paylaşımı üzerine, üretilen Değer'in alabildiğince geniş tabanlı, sürdürülebilir bir Refah standartının oluşturulmasına yönelik bir toplumsal mutabak için çalışmak zorundayız. Bu iki kavga arasından sıyrılmanın tek ve kalıcı yolu bu olacaktır.